

УДК: 378+37.013.42+371.71+371.134

Тетяна Миколаївна Костюченко,
аспірант кафедри соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Олександра Невського, 39, м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ СВИТОГЛЯДНО-МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА В СТРУКТУРІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглянуто сутність і структура здоров'язбережувальної компетентності; визначено поняття «здоров'язбережувальна компетентність» на основі зіставлення понять «компетентність», «здоров'я», «здоров'язбереження». Визначено основні показники здорового образу життя, що забезпечують організацію фахової підготовки майбутнього соціального педагога до здоров'язбережувальної компетентності. Світоглядно-мотиваційний компонент відображає особистісно-ціннісний аспект здоров'язбереження особистості та визначає здоров'я як результат самопізнання, оскільки від стану здоров'я залежить зміст відповідей на запитання про роль особистості у світі та суспільстві, світовідчуття, світоуявлення, світорозуміння, світосприйняття, тобто світогляду особистості.

Ключові слова: компетентність, здоров'я, здоров'язбереження, здоров'язбережувальна компетентність, структура здоров'язбережувальної компетенції, компонент, критерій.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток суспільства, який продовжує набирати обертів й на початку XXI століття, супроводжується розвитком багатьох кризових процесів, що значно погіршують життєве середовище. Відзначається збільшення соціально небезпечних захворювань, а також загальної кількості населення, яке мело не кожного дня зіштовхується з вирішенням складних життєвих ситуацій. Означені обставини потребують своєчасного вирішення за допомогою професійно компетентних фахівців, зокрема і соціальних педагогів. Виходячи із завдань дослідження, нами було розглянуто поняття «компетентність» в рамках науково-педагогічних та методичних праць таких провідних українських та російських вчених: О. І. Пометуна, О. В. Овчарука, А. В. Хуторського, А. К. Маркової, О. Я. Савченка, В. І. Байденка, В. І. Лугового, Н. М. Бібік, Г. К. Селевко, І. О. Зимньої, Н. В. Кузьміної. Та, незважаючи на зростаючу кількість визначень цього поняття з кожним роком і різних підходів до його тлумачення, найбільшого поширення у вітчизняній науковій літературі набуло визначення компетентності за тлумачним словником сучасної української мови, в якому компетентність – «це сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [1].

В свою чергу, поняття компетенція визначається як коло питань, явищ, в яких людина компетентна, має відповідний рівень пізнання й досвід [1]. Наприклад: освітня компетенція студентів, соціально-педагогічна компетенція соціального педагога, медична компетенція лікаря тощо. Тож компетентний – це той, хто знає, обізнаний; авторитетний у певній галузі – фахівець, що володіє компетентністю.

Компетентність – це здатність установити й реалізувати зв'язок між «знанням – вмінням» і ситуацією [12].

І. Хасан зазначає, що компетенції – це завдання (поставлені перед людиною), а компетентності – результати [14].

Саме соціально-педагогічна діяльність – одна з тих небагатьох діяльностей, що потребує висококомпетентних фахівців, які будуть володіти не тільки специфічними предметними вміннями та навичками, навіть не абстрактними розумовими діями або логічними операціями, а конкретними, життєвими, необхідними людині будь-якої професії та віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перш ніж визначити структуру здоров'язбережувальної компетентності, нами було розглянуто поняття «здоров'я», на основі якого виведено власне поняття «здоров'язбережувальна компетентність».

Визначаючи зміст поняття «здоров'я», проблеми його формування і збереження, було проаналізовано результати наукових робіт, в яких це поняття стало предметом досліджень (Г. Апанасенко, С. Барашков, Т. Бойченко, І. Брехман, О. Вакуленко, Д. Венедиктов, С. Горчак, Д. Изуткін, В. Казначеев, Ю. Кобяков, В. Колбанов, Ю. Лісичин, Л. Сущенко, Г. Царегородцев, М. Чуркіна та ін.). У багатьох наукових працях здоров'я розглядається як універсальна людська цінність (М. Амосов, Ш. Амонашвілі, І. Бех, І. Брехман, М. Віленський, А. Маслоу та ін.). Тож неможливо визначити поняття «здоров'я», не беручи до уваги особливості середовища та діяльності людини, її соціальне значення. На думку Є. Кудрявцевої, «здоров'я індивіда може бути визначене як стан організму людини, який забезпечує повноцінне й ефективне виконання нею соціальних функцій» [6].

Продовжуючи цю думку, Г. Зайцев та А. Зайцев визначають здоров'я як важливу складову професійної готовності особистості до діяльності [2].

Водночас представляє інтерес визначення здоров'я, яке сформулювала В. Климова: «міра життєвоявлення людини, гармонійна єдність фізичних, психічних, трудових функцій, що зумовлює повноцінну участь людини в різних галузях суспільної діяльності. Тому власником міцного здоров'я вважають не просто того, хто не хворіє, але хто фізично міцний, духовно сильний, зберігає високу працездатність» [4]. Згідно з підходом В. Климової, «філософськи здоров'я визначається як така форма вільного прояву життя, що охоплює велике коло різноманітної предметно-чуттєвої діяльності» [4].

Сучасні дослідники визначають такі види компетентностей в сфері соціальної педагогіки: загальнопедагогічну; професійно-правову; соціальну; психологічну; комунікативну; конфліктологічну та інші. Всі вони пов'язані з вимогами до знань та особливостями професійної діяльності. За результатами діяльності робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, створеної в рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», запропоновано такий перелік ключових компетентностей: уміння вчитись (навчальна), громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька, здоров'язбережувальна [11].

Мета дослідження: визначити сутність здоров'язбережувальної компетентності, її світоглядно-мотиваційного компонента, описати та проаналізувати критерії, що забезпечують діагностування та формування здоров'язбережувальної компетентності в процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Виклад основного матеріалу досліджень. Окреслюючи реалізацію здоров'язбереження в соціально-педагогічній діяльності спеціаліста будь-якого фаху, вказують на необхідність володіння ним арсеналом способів збереження, відновлення та розвитку власного здоров'я (навички медичного, біологічного змісту та питань безпеки життя), переконаність у доцільності їх застосування [13, с. 447].

Таким чином, здоров'язбережувальна компетентність соціального педагога має розглядатись як інтегральна характеристика особистості, що дає змогу успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти в конкретних умовах, виконувати поставлені завдання щодо свого здоров'я та здоров'я інших людей. Вона забезпечує організацію здорового способу власного життя у фізичній, соціальній, психічній, духовній сферах та організацію своєї праці. Основним критерієм цієї компетентності є стан оптимальної відповідності, гармонії між фізичним, психічним і соціальним у житті й діяльності людини. Формування цієї компетентності охоплює низку життєвих навичок

(компетентностей), що сприяють здоровому способу життя:

- фізична сфера – навички раціонального харчування; навички рухової активності, санітарно-гігієнічні; навички режиму праці та відпочинку;
- духовна та психічна сфери – самоусвідомлення та самооцінка; аналіз проблем і прийняття рішень визначення життєвих цілей та програм; навички самоконтролю; мотивація успіху та тренування волі;
- соціальна сфера – навички ефективного спілкування; навички розв'язування конфліктів, співчуття; навички поведінки в умовах тиску, погроз, дискримінації; навички спільної діяльності та співробітництва [5].

Тож, виходячи із вищезазначеного, здоровий спосіб життя, що визначає сутність здоров'язбережувальної компетентності, можна охарактеризувати як діяльність, спрямовану на зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я.

На підставі цього здоров'язбережувальну компетентність майбутніх соціальних педагогів ми розуміємо як усвідомлення значущості здоров'я як однієї з найголовніших цінностей, володіння та застосування здоров'язбережувальних вмінь та навичок із системи здоров'язбереження і соціально-педагогічної сфери діяльності, як розробку та постійне вдосконалення власної оздоровчої системи в процесі фахової підготовки.

Визначаючи структуру здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів, ми звернулися до визначення та порівняння поняття «структура» та структури здорового образу життя.

Структура – це відносно сталий спосіб (закон) зв'язку елементів того чи іншого складного цілого. Структура відбиває упорядкованість внутрішніх і зовнішніх зв'язків об'єкту, що забезпечують його сталість, стабільність, якісну визначеність [3]. Так, наприклад, такі вчені, як Ю. Можарський, І. Чорнобай наголошують на тому, що здоровий спосіб життя відбиває узагальнену типову структуру форм життєдіяльності людини, якій характерна єдність і доцільність процесів самоорганізації та самодисципліни, саморегуляції і саморозвитку, що спрямовані на зміцнення адаптивних можливостей організму, повноцінну самореалізацію своїх сутнісних сил, таланту та здібностей у загальнокультурному і соціальному розвитку, життєдіяльності в цілому [8].

Таким чином, здоровий спосіб життя відображає систему життєдіяльності майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери, яка характеризується єдністю та доцільністю своїх структурних компонентів, а саме процесів самоорганізації та самодисципліни, що сприяють підвищенню адаптивних можливостей організму, роблять можливою повноцінну саморегуляцію своїх внутрішніх ресурсів і здібностей у загальнокультурному, професійному (компетентнісному) розвитку та життєдіяльності в цілому. За умов здорового образу життя відповідальність за здоров'я у майбутніх соціальних педагогів формується як частина

компетентнісного розвитку та проявляється в єдності позитивних настанов, проектування змісту, засобів та технологій здоров'язбереження, здатності побудувати себе як особистість відповідно до власних уявлень про повноцінне в фізичному, психічному (духовному) та соціальному ставленні до життя.

К. Оглоблін зауважує, що здоровий образ життя пов'язаний з особистісно-мотиваційним втіленням індивідами своїх соціальних, психічних, фізичних можливостей і здібностей. Він виокремлює три основні мотиви здорового способу життя: 1) здоров'я як особистісний засіб досягнення кар'єри, успіху в житті, досягнення матеріального благополуччя (соціальне благополуччя); 2) здоров'я як необхідну умову для особистісного росту, особистого щастя, відчуття духовної досконалості (духовне і душевне благополуччя), самодостатності та ін.; 3) здоров'я як важливу умову фізичної досконалості (фізичне благополуччя), створення повноцінних сексуальних відносин, сім'ї тощо [9].

Зрозуміло, що ці знання повинні усвідомлюватися особистістю і впливати на цілу систему ціннісних орієнтацій, тобто формувати світогляд особистості майбутнього соціального педагога, щоб стати основою повсякденної діяльності й поведінки.

Усвідомлення знань про здоров'я, як зазначає Н. Малирчук, відбувається в процесі їх «відчування» й емоційного «переживання», закріплюється під час виконання спеціальних здоров'язбережувальних вправ та здоров'яформувальної практичної діяльності, що забезпечує особисту значущість цих знань, їх усвідомлення, і формує суб'єктне ціннісне ставлення особистості до здоров'я. У процесі переживання відбувається інтеріоризація отриманих знань і перетворення їх у переконання, здійснюється перехід від знання до усвідомлення. Емоційно-чуттєве ставлення створює те тло, на підґрунті якого формуються потреби й мотиви, що є передумовою психологічної готовності до здоров'яформувального типу діяльності, розвивається здатність особистості до аналізу власної поведінки в соціоприродному середовищі до об'єктивної самооцінки, відбувається екстеріоризація знання та його практична реалізація [7].

З огляду на вищезазначене, нами був виділений один із компонентів здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів, а саме світоглядно-мотиваційний.

На нашу думку, світоглядно-мотиваційний компонент відображає особистісно-ціннісний аспект здоров'язбереження особистості та визначає здоров'я як одну з найголовніших цінностей, як результат самопізнання, оскільки від стану здоров'я залежить зміст відповідей на запитання про роль особистості у світі та суспільстві, світовідчуття, світоуявлення, світорозуміння, світосприйняття, тобто світогляду особистості. В свою чергу здоров'язбереження визначає домінуючу позитивно-мотиваційну настанову здорового способу життя, ставлення до власного тіла, знання законів функціонування організму та ступінь їх вольової

регуляції, ставлення до хвороби як ступеня здатності до пошуку, наявності особистісних настанов під час одужування.

Розглядаючи дослідження О. Плаксіної з проблеми формування ціннісного ставлення до здорового образу життя у студентів педагогічних спеціальностей університету, можна визначити, що поняття здорового образу життя є набагато ширшим і не лише розглядає відсутність шкідливих звичок, а й включає в себе режим праці та відпочинку, систему харчування, різноманітні види активності (спорт, йога, танці). Також невід'ємними складовими є усвідомленість буття, життєві цілі та цінності, система ставлення до себе [10].

За результатами дослідження вченої, можна розглядати здоровий образ життя як одну з найголовніших цінностей особистості за такими показниками:

- по-перше, здоровий спосіб життя є орієнтиром, ідеалом, до якого повинна прагнути людина, що бажає зберегти і зміцнити своє здоров'я;

- по-друге, здоровий спосіб життя служить засобом формування, зміцнення і збереження здоров'я;

- по-третє, здоровий спосіб життя – це мета, здійснення якої дозволяє людині відмовитися від шкідливих звичок, підвищити соціальну активність і соціальний статус, реалізувати потреби в самоактуалізації, досягти високої працездатності й раціональної організації всієї життєдіяльності;

- по-четверте, здоровий спосіб життя має сенс, завдяки чому наповнюється сенсом і життя людини, яка максимально наближається до реалізації своїх принципів і життєвих устремлінь [10].

На основі вищезазначеного, ми дійшли висновку, що структура світоглядно-мотиваційного компонента буде включати ціннісний критерій. Виходячи з дослідження його показників, буде відбуватися формування ставлення особистості майбутнього фахівця соціально-педагогічної сфери діяльності до власного здоров'я як до однієї з найвищих загальнолюдських цінностей, спрямування на здобуття відповідних знань, умінь та навичок, та, відповідно, дотримання нею здорового способу життя.

Необхідно відзначити, що для формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів необхідне створення позитивної настанови на здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, шляхом створення в них мотиваційного ставлення до цього, підтримка світоглядного розуміння сутності здорового способу життя на основі потреби збереження фізичного, психічного та соціального здоров'я.

В свою чергу, процес формування мотиву відбувається на основі взаємного узгодження особистістю своїх потреб з можливостями та з особливостями відповідної сфери діяльності, в результаті чого і формується позитивна настанова на здоров'язбереження як світоглядно-ціннісну орієнтацію.

Таким чином, світоглядно-мотиваційна орієнтація може формуватися за умов усвідомлення майбутнім соціальним педагогом важливості бути фізично,

психічно та соціально здоровою особистістю. Отже, до складу світоглядно-мотиваційного компонента був включений мотиваційний критерій.

Невід'ємною частиною формування потреб особистості є не тільки внутрішні чинники, такі як переконання, прагнення, принципи, ідеали, інтереси, бажання, але й зовнішні чинники. До зовнішніх чинників можна віднести умови соціального середовища, в якому особистість адаптується в процесі соціалізації, тобто соціально-педагогічний простір для майбутнього соціального педагога. На основі вищезазначеного був сформульований третій критерій світоглядно-мотиваційного компонента – особистісний, який включає в себе закономірності розвитку особистості та її самооцінку, настанови на здоров'язбереження, усвідомлення себе здоровою, гармонійно розвиненою особистістю, усвідомлення важливості та необхідності здоров'язбереження для повноцінної самореалізації у всіх сферах життя (професійна, творча, особистісна).

Висновки та перспективи подальших розробок. Одним із провідних у модернізації системи освіти України проголошується компетентнісний підхід як одне з важливих концептуальних положень оновлення змісту освіти. Дослідження проблеми здоров'я та здорового способу життя в галузі освіти та підготовки майбу-

тніх фахівців соціально-педагогічної сфери діяльності наголошують на необхідності виховання свідомого ставлення до власного здоров'я у студентів, створення здоров'язбережувального освітнього та виховного середовища і широкому застосуванню здоров'язбережувальних технологій (умінь та навичок). Здоров'язбережувальна компетентність майбутніх соціальних педагогів – це усвідомлення значущості здоров'я як однієї з найголовніших цінностей, володіння та застосування здоров'язбережувальних вмінь та навичок із системи здоров'язбереження і соціально-педагогічної сфери діяльності, розробка та постійне вдосконалення власної оздоровчої системи в процесі фахової підготовки. Світоглядно-мотиваційний компонент відображає особистісно-ціннісний аспект здоров'язбереження особистості та визначає здоров'я як результат самопізнання, оскільки від стану здоров'я залежить зміст відповідей на запитання про роль особистості у світі та суспільстві, світовідчуття, світоуявлення, світорозуміння, світосприйняття, тобто світогляду особистості. Продовження дослідження буде відбуватися за напрямками компетентнісного підходу в формуванні здоров'язбережувальних умінь та навичок у процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Зайцев Г. К. Валеология. Культура здоровья / Г. К. Зайцев, А. Г. Зайцев. – Самара: Издат. Дом «Бахрах-М», 2003. – 272 с.
3. Згуровский М. З., Доброногов А. В., Померанцева Т. Н. Исследование социальных процессов на основе методологии системного анализа / М. З. Згуровский, А. В. Доброногов, Т. Н. Померанцева. – К., 1997. – 194 с.
4. Климова В. И. Человек и его здоровье / В. И. Климова. – М.: Знание, 1985. – 192 с.
5. Костюченко Т. М. Сутність та структура здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних педагогів / Т. М. Костюченко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Педагогічні науки. – 2015. – № 2 (291). – С.174-181.
6. Кудрявцева Е. Н. Здоровье человека: проблемы, суждения / Е. Н. Кудрявцева // Вопросы философии. – 1987. – № 12. – С. 24-31.
7. Малярчук Н. Н. Теоретические аспекты проблемы смысла жизни человека [Электронный ресурс] / Н. Н. Малярчук. – Режим доступа: <http://lifekeys.jino-net.ru/Smysl/styd.htm>.
8. Можарський Ю. Структура здорового способу життя студентів: матеріали IV всеукр. наук. студент. конф. [«Сучасні проблеми фізичного виховання та спорту школярів і студентів України»] / Ю. Можарський, І. Чорнобай. – Суми: Сум. ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – С.186-190.
9. Оглоблин К. А. Опережающая стратегия под-

готовки педагогов физической культуры на основе непрерывного здоровьесформирующего образования : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования (педагогические науки)» / К. А. Оглоблин. – Санкт-Петербург, 2008. – 43 с.

10. Плакшина О. А. Формирование ценностного отношения к здоровому образу жизни у студентов педагогических специальностей университета : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика. История педагогики и образования» / О. А. Плакшина. – Рязань, 2008. – 24 с.

11. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

12. Реалізація компетентнісного підходу в 5 класі. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

13. Успенська В. М. Здоров'язберігаюча компетентність учителя основ здоров'я як визначальна його професійної компетентності / В. М. Успенська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми, 2010. – № 1 (3). – С. 442–452.

14. Хасан Б. И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность / Б. И. Хасан. — Красноярск, 1996. – 99 с.

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [The big dictionary of the modern Ukrainian language]. (2004) Kyiv: Perun [in Ukrainian].
2. Zaytsev, G. K. (2003). *Valeologiya. Kultura zdorovya* [Valeology. Culture of health]. Samara: Izdat. Dom «Bahrah-M» [in Russian].
3. Zgurovskyi, M. Z., Dobronogov, A. V., & Pomerantseva, T. N. (1997). *Issledovanie sotsialnykh protsessov na osnove metodologii sistemnogo analiza* [The study of social processes based by means of methodology of the system analysis]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Klimova, V. I. (1985). *Chelovek i ego zdorove* [Man and health]. Moscow: Znanie [in Ukrainian].
5. Kostyuchenko, T. M. (2015). *Sutnist ta struktura zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti maibutnykh sotsialnykh pedahohiv* [The essence and structure of health-saving competence of future social pedagogues]. *Visnyk. Pedahohichni nauky – Newspaper. Pedagogical sciences*, 2, 174-181 [in Ukrainian].
6. Kudryavtseva, E. N. (1987). *Zdorovie cheloveka: problemy, suzheniya* [Man's health: problems, comments]. *Voprosy filosofii – Issues of philosophy*, 12, 24-31 [in Russian].
7. Malyarchuk, N. N. *Teoreticheskie aspekty problemy smysla zhizni cheloveka* [The theoretical aspects and problems of sense of life]. Retrieved from: <http://lifekeys.jino-net.ru/Smysl/styd.htm> [in Russian].
8. Mozharskyi, Yu. (2014). *Struktura zdorovogho sposobu zhyttia studentiv* [The structure of healthy lifestyle]. *Proceedings of the fourth Ukrainian science students conference "Modern problems of physical education and sports for pupils and students in Ukraine"*. (pp. 186-190). Sumy: Sum. DPU im. A.S. Makarenka [in Ukrainian].
9. Ogloblin, K. A. (2008). *Operezhayushchaya strategiya podgotovki pedagogov fizicheskoy kultury na osnove nepreryvnogo zdoroveformiruyushchego obrazovaniya* [Anticipatory strategy for training physical culture teachers on the basis of lifelong health-forming education]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sankt-Petersburg [in Russian].
10. Plaksina, O. A. (2008). *Formirovanie tsennostnogo otnosheniya k zdorovomu obrazu zhizni u studentov pedagogicheskikh spetsialnostey universiteta* [The formation of value attitude to healthy lifestyle for students of the pedagogical universities]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ryazan [in Russian].
11. Pometun, O. I. & Ovcharuk, O. V. (Eds.). (2004). *Dyskusiia ukrainskykh pedahohiv navkolo pytan zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu v ukrainskii osviti. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky* [Discussing introduction of competence approach in Ukrainian education by Ukrainian pedagogues. Competence approach in modern education: international experience and Ukrainian prospects: Library of Educational Policy]. Kyiv: "K.I.S." [in Ukrainian].
12. Ovcharuk, O. V. (Eds.). (2004). *Realizatsiia kompetentnistnoho pidkhodu v 5 klasi. Kompetentnistnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky* [Implementing competence approach in 5th grades. Competence approach in modern education: international experience and Ukrainian prospects: Library of Educational Policy]. Kyiv: "K.I.S." [in Ukrainian].
13. Uspenska, V. M. (2010). *Zdoroviazberihaiucha kompetentnist uchytelia osnov zdoroia yak vyznachalna yoho profesiinoi kompetentnosti* [Health-saving competence of a life safety teacher as an important thing of his professional competence]. *Pedagoghichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovation technology*, 1 (3), 442-452 [in Ukrainian].
14. Hasan, B. I. (1996). *Psikhotekhnika konflikta i konfliktnaya kompetentnost* [The psychotechnics of conflict and conflict competence]. Krasnoyarsk [in Russian].

Татьяна Николаевна Костюченко,

аспирант кафедры социальной педагогики, психологии и педагогических инноваций,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Александра Невского, 39, г. Одесса, Украина

СУЩНОСТЬ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКО-МОТИВАЦИОННОГО КОМПОНЕНТА В СТРУКТУРЕ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ

На основе анализа научных работ в направлении современных проблем в подготовке будущих социальных педагогов в компетентностном измерении социальной сферы рассмотрены сущность и структура здоровьесберегающей компетентности; определено понятие «здоровьесберегающая компетентность» на основе сопоставления понятий «компетентность», «здоровье», «здоровьесбережение». Здоровье определяем как одну из наиболее главных ценностей человека и характеризуем как свойство личности, направленное на сохранение физического, социального, психического и духовного здоровья – своего и окружающих. Здоровьесберегающая компетентность социального педагога рассматривается как интегральная характеристика личности, которая позволяет успешно отвечать на индивидуальные и социальные нужды, действовать в конкретных условиях, выполнять поставленные задачи в отношении здоровья своего и других людей. Она обеспечивает организацию здорового образа жизни в физической, социальной, психической, духовной сферах и организацию своего труда. Основным критерием этой

компетентности является состояние оптимального соответствия, гармонии между физическим, психическим и социальным аспектами жизнедеятельности человека. Формирование этой компетентности охватывает ряд жизненных навыков (компетенций), способствующих здоровому образу жизни: физические, психические и социальные. Здоровый образ жизни отражает систему жизнедеятельности будущих специалистов социально-педагогической сферы, которая характеризуется единством и целесообразностью своих структурных компонентов. Процессы самоорганизации и самодисциплины способствуют повышению адаптивных возможностей организма, делают возможной полноценную саморегуляцию своих внутренних ресурсов и способностей в общекультурном, профессиональном (компетентностном) развитии и жизнедеятельности в целом. В условиях здорового образа жизни ответственность за здоровье у будущих социальных педагогов формируется как часть компетентностного развития и проявляется в единстве положительных установок, проектировании содержания, средств и технологий здоровьесбережения. Мировоззренчески-мотивационный компонент отражает личностно-ценностный аспект здоровьесбережения личности и определяет здоровье как результат самопознания, поскольку от состояния здоровья зависит содержание ответов на вопросы о роли личности в мире и обществе, мироощущении, миропредставлении, миропонимании, мироощущении, то есть мировоззрении личности.

Ключевые слова: компетентность, здоровье, здоровьесбережение, здоровьесберегающая компетентность, структура здоровьесберегающей компетентности, компонент, критерий.

Tetiana Kostiuchenko,
postgraduate student,

Department of Social Pedagogy, Psychology and Pedagogical Innovations,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
39, Oleksandra Nevskoho Str., Odesa, Ukraine

ESSENCE OF IDEOLOGICALLY-MOTIVATIONAL COMPONENT IN STRUCTURE OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES' HEALTH-SAVING COMPETENCE

The essence and structure of health-saving competence is considered on the basis of reviewing a number of scientific sources in the direction of the contemporary issues of future social pedagogues' training. The concept of "health-saving competence" is described by comparing notions of "competence", "health", and "health protection". Health is considered as one of the most important human values and is characterized as a personal property, aimed at preserving physical, social, mental and spiritual health. Health-saving competence of social pedagogues is considered as an integral characteristic of a personality, which helps to implement individual and social requirements and demands, to act under specific circumstances, to carry out certain tasks concerning one's own and others' health. It helps to organize a healthy lifestyle in physical, social, mental and spiritual and work spheres. The main criterion of this competence is the state of optimal correspondence and harmony between physical, mental and social aspects of human life. The formation of this competence covers a range of physical, mental and social skills (competencies), which promote a healthy lifestyle. Healthy lifestyle is a life system, which is characterized by unity and expediency of its structural components. The processes of self-organization and self-discipline increase adaptive organism abilities, promote regulating its inner resources and abilities in vital, sociocultural and professional development. Responsibility for one's health in future social pedagogues is forming as a part of competence development and manifests itself in the complex of positive attitudes, developing means and techniques of health protection. Ideologically-motivational component reflects the personally-valuable aspect of health protection and defines health as a result of self-cognition, because state of health defines all aspects of human life and worldview.

Keywords: competence, health, health protection, health-saving competence, structure of health-saving competence, component, criterion.

Подано до редакції 17.08.2015